
Restjes van de bovenste boekenplank

Van boek tot plank, het strijdverhaal

Toen eind 2000 de *Nieuwsbrief van het Steunpunt WAV* werd omgevormd tot het tijdschrift *Over.Werk* oordeelde de toenmalige redactie dat er in het nieuwe concept ook wel plaats was voor een vaste rubriek, waarin melding gemaakt werd van recente in het buitenland verschenen boeken en rapporten of van interessante artikelen uit de vak-tijdschriften.

Trouwe boekenplanklezers, ik wil u bij het begin van de allerlaatste Boekenplank het verhaal over de strijd en het vele overtuigingswerk dat eraan voorafging niet onthouden.

In de loop van de voorgaande jaren had ik een gelijkaardige rubriek geregeld aangeprezen. Maar ik ving steeds bot. Waarom? Ik weet het niet echt. Te sterk gefixeerd op het Vlaamse beleidsdebat? Redenerend vanuit de misvatting dat studies over 'elders' niets bijbrengen aan kennis over 'hier'? Geen idee van welke pareltjes er eventueel in het buitenlandse gebeuren te rapen vielen?

Als voorbeeld verwees ik graag naar het in 1995 verschenen boek van twee Amerikaanse topeconomen David Card en Alan B. Krueger, *Myth and Measurement. The New Economics of the Minimum Wage*. Sinds de publicatie woedt er tot op de dag van vandaag (vooral, maar niet alleen in de VS) een uitermate boeiende en bijwijlen zelfs geëmotio-

neerde controverse over dit boek. Op inhoudelijk vlak omwille van de op empirische analyses gebaseerde stelling die de auteurs verdedigden, namelijk dat er wat betreft de wetgeving op het minimumloon een serieuze kloof gaapt tussen de voorspellingen van het doorsnee tekstboekmodel op basis waarvan men economie doceert en de feitelijke ervaringen van bedrijven en arbeidsmarkten. Maar ook op methodologisch vlak omwille van de aard van de gebruikte empirische gegevens en de op econometrisch vlak innovatieve aanpak – waarbij feitelijke verhogingen van het minimumloon worden beschouwd alsof het om 'natuurlijke' experimenten gaat. Stof genoeg dus, zo besloot ik mijn pleidooi, voor een discussie die zowel voor arbeidsmarktonderzoekers als voor beleidsmakers erg leerrijk kan zijn, zelfs al speelt het verhaal zich af in de VS en niet in Vlaanderen.

Helaas, deze argumentatie 'pakte' niet, tot plots bij de overstap van Nieuwsbrief naar Tijdschrift het licht toch op groen werd gezet. Ondergetekende tevreden, uiteraard. Maar achteraf gezien is het voor twijfel vatbaar of ik mezelf niet al te voorbarig gelukkig prees.

De titel die mijn voorkeur wegdroeg, werd door de redactie prompt in de prullenbak gedumpt. Toegegeven *Van de Bovenste Boekenplank* is leuk. Maar *Gelezen En Onderstreept* ook en minstens even toepasselijk. Er zat daarenboven ook wel enig sentiment aan vast. De inspiratie komt van een van onze

dochter die als kleuter de job van haar vader – socioloog – ooit omschreef als ‘lezen en onderstrepen’, al vermoed ik dat zij een gelijkaardige formulering zou hebben gebruikt als ze dagelijks een econoom, filosoof, historicus of letterkundige aan het werk had gezien.

Ik werd bovendien vriendelijk verzocht de eerste aflevering niet tegen de eerstvolgende week, maar toch wel in de week daarop in te leveren. Geen tijd dus om potentiële kandidaat-besprekers aan te spreken, maar wel uit bittere noodzaak een poging wagen om de eerste boekenplank op eigen kracht vol te schrijven.

Van het concept dat mij oorspronkelijk voor ogen stond – verzamelen van veredelde koffiekamerklap over recent doorbladerde teksten – is echter – mede omwille van deze vliegende start – niet echt veel in huis gekomen. Ondanks de duidelijke en in de aanhef van elke aflevering herhaalde oproep heeft het schrijvende gebrek aan reacties mij verplicht om de pakweg zeventienduizend woorden die mij in elk nummer van *Over.Werk* werden toebedeeld elke keer weer zelf te vullen. Geen ingezonden stukjes, geen literatuurtips, geen suggesties... niets. Dat deel van mijn mailbox bleef leeg.

Waarom? Ook op die vraag blijf ik het antwoord schuldig. Leest men nog nauwelijks? Ontbreekt de generositeit om anderen van de verzamelde kennis te laten meegenieten? Is het omwille van te weinig tijd of omwille van teveel werk? Of vreest men dat de opbrengst van dit soort schrijfsels carrière-gewijs nihil is? Terecht wellicht: jullie kennen beter dan ik de druk die uitgaat van a-tijdschriften, gereviewde artikels, internationale publicaties, en dies maar.

Eén ding is dus duidelijk. De vijftien volgende afleveringen van de Boekenplank zijn stuk voor stuk gebleven wat de eerste aflevering omwille van tijdsgebrek noodgedwongen ook al was: een publieke biecht over een deel van mijn persoonlijke leeservaring, meestal opgeschreven tijdens nachtelijke, zoniet ochtendlijke uren en ook meestal (omwille van teveel ander werk) pas afgerond net voor (of na) de allerlaatste deadlines – waarvoor nogmaals mijn oprechte excuses aan wie binnen het WAV-team de verantwoordelijkheid voor de eindredactie droeg.

Qua stijl en vorm zijn de Boekenplanken een mengeling geworden van twee zeer verschillende vaste rubrieken die ik altijd zelf met veel plezier en voordeel heb gelezen: ‘Further Reading’ in de *Journal of Economic Perspectives* – een verzameling van korte stukjes waarin opmerkelijke recent verschenen artikels worden gesignaleerd – en ‘All Things Equal’ in de *Eastern Economic Journal* – een (helaas stopgezette) rubriek waarin Deirdre (voorheen Donald) McCloskey haar (vroeger zijn) uitermate persoonlijke kijk gaf op een vooral voor een publiek van economen relevant iets.

Of de mengeling van deze twee formats ‘pakt’ – julie vergeven mij, neem ik aan, de mayonaiseterniologie – ben ik nooit echt zeker geweest. Integendeel, sinds de eerste aflevering van deze rubriek heb ik regelmatig lopen piekeren over de vraag of jullie, de lezers van *Over.Werk*, wel enige boodschap hadden aan mijn geschrijf en ik heb er toch een paar keer ernstig over gepeinsd om uit te kijken naar iemand aan wie ik de fakkel zou kunnen doorgeven om van de Boekenplank een rubriek te maken met échte boekbesprekingen. Over dit laatste – de fakkel doorgeven, bedoel ik – hoef ik me onder de gegeven omstandigheden spijtig genoeg geen zorgen meer te maken. Want wie er na december 2006 nog zal zijn om ze eventueel aan te nemen, is mij vooralsnog niet duidelijk; net zo min kan iemand mij vertellen hoe dit tijdschrift er na de ontbinding van het Steunpunt WAV zal uitzien en of er nog wel boekenplankjes nodig zullen zijn.

Wat de zinvolheid van mijn geschrijf betreft, ben ik integendeel in de loop van de voorbije jaren meer en meer gerustgesteld. Vooreerst door de redactieleden van *Over.Werk* en hun patron, die telkens tevreden bleken met de inhoud van de geleverde kopij. En bovendien ook door het handjevol lezers dat mij persoonlijk aansprak op recepties, na lezingen of op studiedagen en mij aanspoorde om met deze rubriek verder te doen – al was het maar, zo zei één van hen, om mij verder in de illusie te laten dat ik mee ben met de recente literatuur. Ik ben daarom vrij zeker dat deze rubriek voor minstens enkele personen zijn nut had en hen een portie leesplezier opleverde. Bedankt alleszins voor die reacties. Ook ben ik verschillende keren aange-naam verrast als iemand opmerkte dat de haastig opgeschreven verslagen van mijn veelal eclectisch leesgedrag toch een duidelijke en consistente in-

houdelijke lijn vertoonden. Veel meer kan een lezend, peinzend en onderstrepend mens zich niet wensen, vermoed ik.

Maar goed. Opruimen is de boodschap die vandaag overheerst in WAV-kantoren. Ik stel dus voor dat deze aflevering weinig aandacht heeft voor nieuwe dingen, maar zich in hoofdzaak beperkt tot een selectie uit de restanten. Want een groot aantal publicaties vond in de voorbije jaren een comfortabele rustplaats op de bovenste boekenplank en wacht er nog altijd (en voor een groot deel van de restanten zal dit tevergeefs zijn) op een passende gelegenheid om onder de aandacht te worden gebracht.

Boeken van de boekenplank

✓ Eentje dat al lang wacht op meer aandacht vanwege Boekenplanklezers is Isabela MARES, *The Politics of Social Risk. Business and Welfare State Development*, Cambridge University Press, 2003.

Ik heb mij dit boek aangeschaft en in de wachtrij op mijn bovenste boekenplank geplaatst nadat ik enkele jaren terug bij de voorbereiding van een cursus over het ontstaan en de ontwikkeling van de Europese verzorgingsstaten per toeval bij een artikel van Mares was uitgekomen – Isabela MARES, ‘Firms and the Welfare State: When, Why and How Does Social Policy Matter to Employers?’ (pp. 184-212) in: Peter A. HALL en David SOSKICE (eds), *Varieties of Capitalism*, Oxford University Press, 2001. Toevallig, want eigenlijk was ik op zoek naar een andere bijdrage aan hetzelfde boek – Margarita ESTEVEZ-ABE, Torben IVERSEN, David SOSKICE, ‘Social Protection and the Formation of Skills: A Reinterpretation of the Welfare State’, (pp. 145-183). Een oppervlakkige zoektocht in de literatuur leverde een interessant lijstje van publicaties op: *Firms and the Welfare State: The Emergence of New Forms of Unemployment*, WZB-Discussion Paper FS I 96-308; Is Unemployment Insurable? Employers and the Development of Unemployment Insurance, in: *Journal of Public Policy*, vol. 17 (1997) n° 3, pp. 299-327; Strategic Alliances and Social Policy Reform: Unemployment Insurance in Comparative Perspective, in: *Politics and Society*, vol. 28 (2000) n° 223-244; Enterprise Reorganization and Social Insurance Reform: The Development of Early Reti-

ment in France and Germany, in: *Governance*, vol. 14 (2001) n° 3, pp. 295-317. Sindsdien zijn daar nog bijgekomen: The Sources of Business Interest in Social Insurance. Sectoral versus National Differences, in: *World Politics*, vol. 55 (2003) pp. 229-258 en Economic Insecurity and Social Policy Expansion: Evidence from Interwar Europe, in: *International Organization*, vol. 58 (2004) pp. 745-774.

The Politics of Social Risks brengt een combinatie van het conceptuele raamwerk dat Mares uitwerkt in haar bijdrage aan *Varieties of Capitalism* en de concrete historische analyses uit de andere artikelen.

Ik moet eerlijk toegeven dat het werk van Isabela Mares mij voorheen totaal onbekend was. Ik volgde de literatuur over de geschiedenis van de verzorgingsstaat dan ook niet écht op de voet. Maar toch. Voor zover ik zie, zijn verwijzingen naar haar werk ook niet echt prominent aanwezig in de sociologische literatuur over de verzorgingsstaat. Waarom niet? Want bij haar eigen vakgenoten staat *The Politics of Social Risk* wel degelijk hoog aangeschreven. In 2004 kreeg Mares voor dit boek van de American Political Science Association de Gregory Luebbert Award for the Best Book in Comparative Politics – een prijs die, bijvoorbeeld, in 1994 werd toegekend aan *Making Democracy Work* van Robert Putnam.

Een mogelijke verklaring voor dit tekort aan belangstelling vanwege de sociologen ligt in de nadruk die Mares legt op de rol van het bedrijfsleven in het ontstaan en de ontwikkeling van de Europese verzorgingsstaten. Dit staat in schril contrast met het verhaal dat in dit studiedomein domineert en dat de verzorgingsstaat in eerste instantie voorstelt als een alternatief voor de markt. De meest gekende versie van deze visie is wellicht te vinden in het werk van Gösta Esping-Andersen, die spreekt over ‘de-commodification’ als het centrale kenmerk van wat hij ‘welfare capitalism’ noemt. Vandaar dat de verzorgingsstaat in de dominerende visie minstens impliciet wordt gezien als een onderdeel van de strijd tussen arbeid en kapitaal.

“Most studies on the development of systems of social protection have assumed that employers oppose the expansion of social insurance. Business, it has commonly been argued, has left its imprint on the political history of the modern welfare state by opposing the demands of labor-based organisa-

tions or by counteracting the administrative largesse of bureaucratic officials. The dominant research tradition on the development of modern institutions of social insurance has characterized the expansion of the welfare state as 'politics against markets' – the political triumph of labor-based organisations over a political community of employers into retreat." (*World Politics*, p. 229)

Een belangrijke consequentie van dit dominerende paradigma is dat ondernemers en kapitaalbezitters onvermijdelijk een uitermate passieve rol krijgen toegewezen. Zij verzetten zich tegen regelgeving die werknemers beschermt tegen allerlei vormen van risico's die met loonarbeid samenhangen maar spelen verder geen constitutieve rol in het tot stand komen van de sociale zekerheid, de arbeidswetgeving en dergelijke meer. Een tweede belangrijke consequentie is dat men zo de groep van ondernemers en kapitaalbezitters een grote mate van homogeniteit toeschrijft.

In *The Politics of Social Risk* construeert Mares een conceptueel raamwerk dat tot doel heeft deze analytische ruimte op te vullen en een microfundering te vormen voor een analyse van de onderhandelingen over het institutioneel design van de sociale zekerheid. Dit conceptueel raamwerk moet toelaten te identificeren welke institutionele kenmerken van belang zijn om de (re)acties van de ondernemers te verklaren en te specificeren met welke relevante trade-offs bedrijven geconfronteerd worden tijdens de ontwikkeling van het sociaal beleid. Bovendien moet het conceptueel raamwerk toelaten om een aantal hypothesen te formuleren over de oorzaken van intersectorale meningsverschillen tussen bedrijfsleiders tijdens het proces van sociale hervormingen.

Vanuit dit conceptueel raamwerk toont Isabela Mares op basis van zeer uitgebreid historisch onderzoek aan dat de dominerende visie de rol van ondernemers en bedrijfsleiders inderdaad erg verengt en vervlakt. Vooreerst omdat dé bedrijfswereld geen homogeen geheel is en verschillende fracties ook verschillende belangen hebben. Grote bedrijven bekijken vormen van sociale bescherming niet op dezelfde manier als kleine bedrijven. Bedrijven die werken voor de export hebben andere belangen dan bedrijven die enkel voor de interne markt werken. Bovendien blijken deze verschillende be-

langen binnen de bedrijfswereld wel degelijk van belang om uit te leggen welke vorm de sociale zekerheidsregelgeving precies aannam. Zo toont Mares op basis van historisch onderzoek aan dat de discussie tussen de verschillende bedrijfssectoren de doorslaggevende factor was om bij de instelling van de beroepsongevallenverzekering in Duitsland te kiezen voor de specifieke institutionele vorm van deze regelgeving. Op gelijkaardige wijze analyseert ze waarom men bij de oorspronkelijke instelling van de werkloosheidsuitkeringen in Frankrijk koos voor een Ghent-systeem (en een verzekeringsaanpak) en in Duitsland voor een systeem gebaseerd op een bestaansmiddelenloos (en een bijstandsaanpak).

Naast het feit dat de aanpak van Mares de rol van het bedrijfsleven uit de verf doet komen – iets, zo zegt zij zelf, dat ook van groot belang is bij de beoordeling van het hedendaagse beleid ter hervorming van de sociale zekerheid en de verzorgingsstaat en bij de interpretatie van hoe zich vandaag mogelijk strategische allianties zullen vormen – en dat deze aanpak het belang duidelijk maakt van het institutionele design van de sociale zekerheid, is er nog een derde belangrijk aspect verbonden aan dit conceptuele raamwerk.

Een centrale hypothese die achter deze aanpak schuilt, betreft de specifieke maatschappelijke rol die men aan sociaal beleid toeschrijft.

"Social policies allow employers and employees to solve commitment problems associated with decisions over investments in skills. For a particular firm, the 'institutional benefits' provided by social policies increase if the share of its work force that has firm- or industry-specific skills increases. The number of firms that will support institutions of social insurance will be higher in those economies in which the percentage of workers who have made investments in skills is larger. In these economies, a positive feedback loop exists between the welfare state and the level of skills in the economy. While the welfare state makes possible investment in training, an increase in the number of workers with high levels of skills needed by firms contributes to greater support for the welfare state among employers. Thus, we expect that in economies characterized by high levels of investment in training and skill formation, welfare states will be less vulnera-

ble to attacks from employers. [...] the analysis of the book provides insights about the type of social policy programs that will be more vulnerable to attacks from employers. Both the theoretical and empirical analysis have shown that for large manufacturing firms that have made significant investments in training of workers, the social policies that are most beneficial are those that maintain income streams that are proportional to the wage of the workers. These are the policies that 'protect' the investment in skills. Universal programs, in which benefits are flat rate, and means-tested social policies, awarded on the basis of need, do not provide the same guarantee to these firms that their investment in the skills of their workers will be protected. We have seen that during formative periods in the development of institutions of social insurance, large manufacturing producers have favored contributory social insurance and private-type social policies over universalistic social policies. We expect that these firms will prioritize contributory insurance policies over means-tested programs during current periods of fiscal strain and retrenchment. (264-5)

Door deze hypothese plaatst Isabela Mares zich duidelijk binnen het analysekader dat kenmerkend is voor het boek waarin ik voor de eerste keer op een van haar teksten stootte: Peter A. HALL, David SOSKICE, *Varieties Of Capitalism. The Institutional Foundations of Comparative Advantage*, Oxford University Press, 2001. Een belangrijke stelling van dit boek is immers dat het bestaan van varianten binnen de kapitalistische soort vooral moeten worden toegeschreven aan de verschillen inzake 'skill formation' – de manier waarop vaardigheden vorm krijgen. Een recente aanwinst van de bovenste boekenplank uit dezelfde intellectuele stal is een boek dat een comparatieve analyse brengt van de ontwikkeling van het beroepsonderwijs, Kathleen THELEN, *How Institutions Evolve. The Political Economy of Skills in Germany, Britain, the United States and Japan*, Cambridge University Press, 2004.

✓ Een ander boek dat ik niet onvermeld kan laten, is Naila KABEER, *The Power to Choose. Bangladeshi Women and Labour Market Decisions in London and Dhaka*, Verso, London, 2000. Kabeer analyseert en vergelijkt in dit boek op basis van erg gedetailleerd materiaal de arbeidsorganisatie en de

arbeidsverhoudingen van de kledingsindustrie in London en Dhaka. Als aanloop tot de analyse wordt het debat over arbeidsstandaarden geplaatst tegen de achtergrond van de effecten van globalisering en delokalisering, maar ook tegen de achtergrond van het ontbreken van de vrouwelijke stem in dit internationale debat. Op theoretisch vlak probeert ze een analysekader uit te werken waarbij de betrokken vrouwen noch als 'vrij kiezende individuen' – zoals in de rationele keuze-theorie – noch als 'door de omstandigheden bepaalde zombies' – zoals in veel sociologische studies – worden beschouwd. Kabeer schuwt hierbij de controverse niet. "Whatever the truth of the matter is about the relationship between labour standards and the interests of Third World workers, and there is clearly no consensus on this question, it is abundantly clear by now that the battle over labour standards is essentially a struggle over jobs being fought out in the terrain of representation, discourse and meaning." Protectionistische stemmen vinden soms belangrijke medestanders door 'sweatshops' te vergelijken met slavernij en consumenten te overtuigen dat ze aan deze praktijken niet mogen bijdragen. Maar, zegt Kabeer, deze vergelijking verdonkermaant belangrijke verschillen tussen beide fenomenen. "Very few slaves describe slavery as an opportunity and a route to greater personal autonomy as did so many of the women that I, and others, have interviewed in the Bangladesh garment industry." (p. 403) "The garment industry has historically made its profits through exploiting the labour of excluded sections of society, whether in the First World or the Third. There is, however, a very real difference in the situation of the two groups. The Bangladeshi women who worked in home-based piecework in London, like ethnic minority workers in the garment industry in New York and Los Angeles, obtained these jobs as members of socially excluded groups. These were jobs that had been rejected by the more privileged sections of the working class in these countries and the predominance of ethnic minority women in these jobs was symbolic of both the discarded status of the jobs and the excluded status of those who performed them. The Bangladeshi women who worked in the factories of Bangladesh, by contrast, *aspired* to such employment because it moved them from their position at the margins of the labour market to a more central, better paid and more visible position in the economy. Their jobs

can be seen as an expression of a new, if problematic, inclusion.” (p. 404)

✓ Wie interesse betoont voor de thematiek van gelijke onderwijskansen kan ik met een gerust hart de lectuur aanbevelen van de volgende twee restanten: François DUBET, *L'école des chances. Qu'est-ce qu'une école juste?*, en Marie DURU-BELLAT, *L'inflation scolaire. Les désillusions de la méritocratie*, beiden gepubliceerd in de Collection 'La République des Idées' van Editions Seuil, Paris, respectievelijk in 2004 en 2006. (Voor wie 'oud' niet onmiddellijk gelijkstelt met 'voorbijgestreefd' en/of 'oninteressant' blijft C. JENCKS, Whom Must we Treat Equally for Educational Opportunity to be Equal, in *Ethics*, vol. 98 (1988) n° 3, pp. 518-533 een aanrader.)

✓ In vorige boekenplanken wees ik geregeld op de kleine thematische boekjes die gepubliceerd worden in de 'Collection Répères' van de Editions La Découverte uit Parijs. Recente interessante aanwinsten uit deze collectie zijn *Les nouvelles politiques de l'emploi* van Yannick L'HORTY, prof economie aan de Universiteit van Evry, en *Les mutations de l'emploi en France*, een collectief werk geproduceerd door de equipe van het IRES – een boeiend overzicht van de belangrijke trends die aangeven op welke punten de Franse arbeidsmarkt in de loop van de voorbije drie decennia sterke verschuivingen onderging (en waarvan ik graag ooit de Vlaamse/Belgische tegenhanger had zien produceren door het Steunpunt WAV).

✓ Een laatste vermelding is voor Barry SCHWARTZ, *The Paradox of Choice. Why More is Less*. Harper Collins, New York, 2004. De centrale stelling van het boek is dat kunnen kiezen uiteraard een belangrijk element is van onze levenskwaliteit, maar dat hieruit niet noodzakelijk volgt dat het uitbreiden van keuzemogelijkheden tot een verbetering van de situatie leidt. Integendeel, zegt Schwartz. “As I will demonstrate, there is a cost to having an overload of choice. As a culture, we are enamoured of freedom, self-determination, and variety, and we are reluctant to give up any of our options. But clinging tenaciously to all the choices available to us contributes to bad decisions, to anxiety, stress, and dissatisfaction – even to clinical depression.” (p. 3) Deze thematiek is zeker niet nieuw. Ter illustratie SCHWARTZ begint zijn boek

met een verhaal over de aankoop van een paar jeans, een ervaring die moet duidelijk maken dat een simpele jeans niet meer bestaat en dat de tijd die men moet besteden in de paskamer om met kennis van zaken het juiste model te kunnen kiezen vandaag veel groter is dan jaren geleden. Maar een gelijkaardig verhaal – zij het met de aankoop van een barbecue in de hoofdrol – vormde zeven jaar geleden reeds de aanhef van Robert H. FRANK, *Luxury Fever. Why Money Fails to Satisfy In an Era of Excess*, The Free Press, New York, 1999. Niettemin blijft The Paradox of Choice aan te bevelen. Het brengt op een erg leesbare manier een overzicht van het materiaal dat enig tegengas kan geven tegen de stelling dat meer altijd beter is.

Tijdschriftgesprokkel

Na de boeken, over naar de tijdschriftartikelen – een onderdeel van mijn Boekenplank dat mij altijd voor de grootste problemen stelde. Ook omdat ik meestal meer stof had dan ik kwijt kon in de mij toegemeten ruimte. Maar vooral omdat ik dikwijls de greep op het materiaal dreigde kwijt te spelen – letterlijk wel te verstaan, want de stapeltjes meenden soms een eigen leven te moeten leiden en chaos te moeten brengen in de er door mij aangebrachte orde. Meestal verzamelde ik potentiële kandidaten ter bespreking terwijl ik in de bibliotheek zocht naar literatuur verbonden met mijn (betaalde) dagtaak. Ik las de nieuwe oogst tijdens de middagpauze, op de trein, op café of 's nachts thuis en legde wat ik gelezen had op min of meer thematisch geordende stapeltjes. Alles wel beschouwd, blijven er vandaag wellicht meer stapeltjes over dan ik ooit voor mijn vorige Boekenplanken gebruikt heb.

✓ Op een van de stapels tijdschriftartikelen die klaar lagen voor behandeling in een volgende Boekenplank, kleeft het label M³ – wat in mijn redelijk idiosynchroon filesysteem staat voor 'Mechanisms, Mechanisms, Mechanisms'.

Het beste voorbeeld om te illustreren welk thema hier achter schuilt, is wellicht de vraag die ik dikwijls voorleg aan medepanelleden als het verloop van de werkloosheidscijfers ter sprake komt: 'Wat is het meest belangrijke: (exact) weten hoeveel de werkloosheid gedaald of gestegen is of (goed) inzicht verkrijgen in hoe deze daling of stijging tot

stand kwam?’ Vermoedelijk, voeg ik daar dan meestal aan toe, maakt het voor de evaluatie van het arbeidsmarktbeleid toch een verschil uit of een daling van de werkloosheid een gevolg is van een aids-epidemie, het neerschieten van een deel van de werkzoekende bevolking, een verbod op werken voor vrouwen, het invoeren van dwangarbeid voor langdurige werklozen of een (spontane) heropleving van de economie. En als ik echt op dreef ben verwijs ik daarbij graag naar een uitspraak van de bekende Keynesiaanse econoom Abba Lerner, die ooit verklaarde een uitstekende methode te kennen om een situatie van volledige werkgelegenheid te bewerkstelligen: oefen zware druk uit op de lonen zodat het beschikbare overheidsbudget volstaat om alle werkzoekenden aan te werven – uiteraard tegen een extreem laag loon – en schrijf in hun arbeidscontract als enige taak: ga naar huis en zit stil. Demagogisch? Misschien. Maar niet meer, lijkt me, dan de stelling van sommige gerespecteerde (sic) economen dat ‘onvrijwillige werkloosheid’ een zinloos en leeg concept is omdat iedereen altijd en in uiterste nood nog de optie heeft om aan de slag te gaan als zelfstandige. Trouwens, mijn punt moet ondertussen duidelijk zijn. Hoe een bepaalde toestand van de wereld tot stand komt, moet toch (minstens gedeeltelijk) van invloed zijn op de evaluatie van deze toestand van de wereld en kennis over de mechanismen die hierbij een rol spelen moet toch van belang zijn voor een beter beleid. Of niet?

In haar 2002 Presidential Address tot de American Sociological Association – gepubliceerd als ‘Including Mechanisms in Our Models of Ascriptive Inequality’, in: *American Sociological Review*, vol. 68 (2003) n° 1, pp. 1-21 – verdedigt Barbara F. RESKIN een stelling die hier nauw bij aansluit.

Ondanks het gebruik van steeds meer verfijnde technieken is er, zo stelt ze, in de loop van de voorbije dertig jaar nauwelijks vooruitgang gemaakt in de verklaring van ongelijkheden op de arbeidsmarkt in termen van toegeschreven kenmerken zoals geslacht en ras. Hoe valt dit gebrek aan vooruitgang te verklaren? Volgens Reskin is de oorzaak duidelijk: “... because most of our research has focused on *why* ascriptively-defined groups vary in their access to societies’ rewards, rather than on *how* variation is produced in ascriptive groups’ access to opportunities.” (p. 2)

Waarom-verklaringen verwijzen veelal naar factoren die individuen tot een bepaalde handeling aanzetten en komen zo in het geval van verschillen in toegeschreven kenmerken dikwijls bij motieven terecht. Maar deze verklaringen voldoen volgens Reskin niet en wel om minstens vijf redenen. Ten eerste, motieven kan men niet waarnemen. Ten tweede, toeschrijven van motieven aan individuen op basis van hun toebehoren tot een groep veronderstelt homogeniteit binnen deze groep. Ten derde, theorieën gebaseerd op motieven zijn beperkt in reikwijdte en enkel van toepassing op ‘eenheden’ die doelgericht kunnen handelen. Ten vierde, men mag niet zonder meer aan motieven een causale prioriteit toeschrijven, want verandering van omstandigheden kan leiden tot wijziging van motieven. Ten vijfde, geen oog hebben voor de mechanismen – “processes that convert inputs (or independent variables) into outputs (or dependent variables)” – waarlangs motieven eventueel hun invloed uitoefenen, laat ons in het ongewisse over de onmiddellijke oorzaak van verschillen in toegeschreven ongelijkheid. *Hoe*-verklaringen, daarentegen, specificeren wél welke mechanismen de verschillen inzake ongelijkheid voortbrengen.

Kortom, Reskin pleit er in haar Presidential Address voor om het onderzoek in de sociale wetenschappen, zeker op het vlak van zogeheten ‘ascriptive inequality’, meer te richten op onderzoek naar *hoe* personen op basis van hun toegeschreven kenmerken worden verdeeld over maatschappelijke posities dan naar *waarom* dit het geval is. Een belangrijk obstakel voor zo’n verandering van aanpak is volgens haar het toenemende gebruik van microdata. “In such data, explanatory variables are limited to individuals’ characteristics (and the individuals are those allocated *to*, not allocators, the actors whose motives are theoretically relevant in most motive-based theories). As a result, data analysis typically begins by comparing the credentials and deficiencies of the ascriptive groups.” Sommige survey-onderzoekingen – zoals de Multi-City Survey of Urban Inequality of de National Organizations Study – bevatten ook gegevens over ‘allocatoren’ maar meestal is dit niet het geval. Deze omissie is van groot belang, want zonder een zicht op de mechanismen die een rol spelen “we can neither explain ascriptive stratification nor generate useful prescriptions for policies to reduce it until we uncover the mechanisms that produce the wide varia-

tion in the social and economic fates of ascriptively defined groups.”

Wie graag kennis neemt van een meer uitgebreide methodologische tekst met een gelijkaardige invalshoek kan terecht bij Jon ELSTER, *Nuts and Bolts for the Social Sciences*, Cambridge University Press, 1989. ELSTER is een van die merkwaardige auteurs die men meestal bekleedt met het label ‘methodological individualist’ of ‘rational choice theorist’; maar die deze aanpak in hun analyses verenigen met een zeer grote aandacht voor historische processen, voor zingeving en voor vormen van maatschappelijke differentiëring voortvloeiend uit verschillen in instituties. Getuige daarvan, bijvoorbeeld, de erg grote waardering van Elster voor de Franse historicus Paul Veyne.

Sociale wetenschappen, zegt Elster, trachten een verklaring te vinden voor twee soorten fenomenen: gebeurtenissen en feiten. De verkiezing van George Bush is een gebeurtenis. Dat de Republikeinen de meerderheid halen bij de verkiezingen is een feit. Men kan de verkiezing van Bush verklaren door te verwijzen naar de Republikeinse meerderheid bij de verkiezingen. Maar even plausibel is de verklaring dat de Republikeinse meerderheid het resultaat is van een reeks gebeurtenissen, die de overtuiging van de individuele kiezer beïnvloeden. Dit laatste perspectief is fundamenteeler, zegt Elster: “explaining events is logically prior to explaining facts”. “A fact is a temporal snapshot of a stream of events, or a pile of such snapshots. In the social sciences, the elementary events are individual human actions, including mental acts such as belief formation.” (p. 3) Verklaaren is een uitleg geven voor wat gebeurde. Meestal, en uiteindelijk altijd, neemt dit de vorm aan van een verwijzing naar een vroegere gebeurtenis als de oorzaak van wat men wil verklaren gekoppeld aan een uitleg over het causale mechanisme dat beide gebeurtenissen verbindt.

Een illustratie van het belang van ‘mechanismen’ is ‘Black Job Applicants and the Hiring Officer’s Race’, in: *Industrial and Labor Relations Review*, vol. 57 (2004) n° 2, pp. 267-287 van Michael A. STOLL, Steven RAPHAEL en Harry J. HOLZER. Studies wijzen uit dat zwarte sollicitanten relatief meer kans op succes hebben bij bedrijven waar de verantwoordelijke voor de aanwervingen ook zwart is dan bij

bedrijven met een blanke verantwoordelijke. Maar waarom dit het geval is, blijkt niet echt duidelijk uit beschikbare studies. STOLL, RAPHAEL en HOLZER gebruiken de 1992-94 Multi-City Employer Survey om na te gaan hoe dit patroon kan verklaard worden. Zij besluiten als volgt: “Why are employers with black hiring agents more likely to hire African Americans than are employers with white hiring agents? The preceding analysis suggests that this pattern may be driven in large part by the propensity of blacks to apply for jobs in establishments where blacks occupy positions of authority.” Waarom dit zo is, dient verder onderzocht te worden, zeggen de auteurs. Misschien geeft dit aan zwarten het signaal dat men in deze bedrijven minder risico op discriminatie loopt. Mogelijk ook worden de vacatures in deze bedrijven verspreid via andere sociale netwerken. Een andere conclusie is dat bedrijven met ‘witte’ verantwoordelijken inderdaad strengere en meer discriminerende regels gebruiken in het geval van Afro-Amerikanse sollicitanten. Tenslotte blijkt ook de samenstelling van de klanten van het bedrijf een (kleine) invloed te hebben. Samenvattend – en rekening houdend met het feit dat er niet is gecontroleerd voor tal van karakteristieken van de bedrijven – luidt de conclusie als volgt: “our results suggest that... an increased presence of blacks in positions with hiring authority might substantially increase the employment rates of blacks. At a minimum, the results imply that the potential positive effects of having more blacks in positions with hiring authority should at least be considered as we debate the merits of various policy options, such as stronger enforcement of Equal Employment Opportunity laws or the continued existence of Affirmative Action requirements on government contractors, that are designed to raise the employment rates and earnings of blacks.”

Een ander voorbeeld betreft de courante vaststelling in Amerikaans empirisch onderzoek dat “the proportion of black people in local population is positively associated with black-white inequality on a wide variety of measures”. Voor de verklaring van deze vaststelling doet men typisch beroep op de theorie over competitie tussen groepen en de zogeheten ‘visibility-discrimination’-hypothese, met name de veronderstelling dat een duidelijker aanwezigheid van een etnische minderheid leidt tot meer racistische gevoelens bij de blanken. Maar zelfs als deze hypothese in de feiten wordt beves-

tigd, leert ze ons nauwelijks iets meer over hoe de grotere schrik bij de blanken leidt tot relatief lagere lonen bij de zwarten. Matt L. HUFFMAN, Philip N. COHEN, 'Racial Wage Inequality: Job Segregation and Devaluation across U.S. Labor Markets', in: *American Journal of Sociology*, vol. 109 (2004) n° 4, pp. 902-936, proberen een beter antwoord te vinden op de vraag "How does greater racism increase racial inequality?". Hiertoe testen ze twee mogelijke mechanismen die een verklaring kunnen bieden voor het effect van een grotere zwarte bevolking op arbeidsmarkresultaten. "On the one hand, the effect may reflect a greater concentration of black workers in black-dominated jobs. In other words, *segregation* might increase as a function of black population size. On the other hand, the black population size effect may result in a stronger tendency to underreward black-dominated jobs. That is, there may be more *devaluation* of black jobs..." Hoewel beide mechanismen conceptueel verschillend zijn, sluiten ze elkaar niet wederzijds uit. Belangrijk is evenwel ze verschillende implicaties hebben voor hoe raciale loonongelijkheid gestructureerd is en zich voortzet.

Nog een voorbeeld is te vinden in BOUMAHDI, Rachid, GIRET, Jean-François, Une analyse économétrique des disparités d'accès à l'emploi et de rémunérations entre jeunes d'origine française et jeunes issus de l'immigration, in: *Revue Economique*, vol. 56 (2005) n° 3, pp. 625-636. De auteurs maken gebruik van de CEREQ-schoolverlatersenquête om na te gaan of migrantenjongeren bij de overgang naar de arbeidsmarkt een ander patroon volgen dan autochtone jongeren. Zij constateren dat migrantenjongeren een groter risico op werkloosheid lopen omwille van een geringer menselijk kapitaal, maar dat als ze een job hebben hun loon lichtjes hoger ligt dan dat van Franse autochtone jongeren (wellicht) omwille van strengere selectie. Opvallend is ook de grotere heterogeniteit van de jonge migrantenpopulatie. Migrantjongeren die thuis Spaans of Frans spreken doen het aanzienlijk beter dan jongeren die thuis Arabisch spreken en zelfs beter – in termen van kansen op een job – dan de Franse autochtone jongeren. Deze resultaten vinden ten dele bevestiging in een analyse van de vroege arbeidsmarktervaringen van tweede generatie migrantenjongeren in Nederland. Uit Jan C. VAN OURS, Justus VEENMAN, 'From Parent to Child: Early Labour Market Experiences of Second-

Generation Immigrants in the Netherlands', in: *De Economist*, vol. 152 (2004) n° 4, pp. 473-490 blijkt dat er een significant verschil is in tewerkstellingsgraad, maar dat er voor wie een job heeft nauwelijks sprake is van een verschil in loon of andere jobkarakteristieken. Een belangrijke kanttekening bij deze beide analyses is uiteraard dat ze enkel betrekking hebben op het begin van de beroepsloopbaan en dat de situatie in de loop van de verdere beroepsloopbaan nog sterk kan wijzigen.

✓ In een ander stapeltje verzamelden zich artikels onder het label 'living wages'. De term 'living wages' slaat in dit geval op verordeningen, waarbij Amerikaanse lokale besturen een minimumloon bepalen dat van toepassing is op alle bedrijven die voor het lokale bestuur werken uitvoeren. Het opzet is om er op deze manier voor te zorgen dat de betrokken werknemers minstens voor armoede worden beschermd en in het betere geval een rechtvaardig loon worden uitbetaald. De eerste verordening van dit type werd in 1994 toegepast door de stad Baltimore en sindsdien zijn ongeveer honderd steden dit voorbeeld gevolgd. In de loop van de laatste jaren is er ook op academisch vlak enige aandacht voor dit fenomeen. Vandaar het volgende bundeltje.

Oren LEVIN-WALDMANN, 'Cities that Pass Living-Wage Ordinances', in *Challenge*, vol. 47 (2004) n° 5, pp. 56-68 bekijkt de vraag: 'Are some cities more amenable to the organisation efforts required to pass living-wage legislation?' Zijn antwoord is dat er tussen steden die deze maatregel wel of niet nemen significant demografische verschillen bestaan – "particularly higher concentrations of immigrants from south of the American border, lower levels of educational attainment, more people in low-wage industries, and higher rates of income inequality". Vermoedelijk, zegt LEVIN-WALDMANN, bezitten steden met deze karakteristieken ook arbeidsmarkten die meer in aanmerking komen voor politieke organisatie. Als deze conclusie klopt, heeft ze belangrijke beleidsmatige consequenties. Want ze impliceert dat het niet voldoende is om een lokale drukkingsgroep te vormen; er dient ook een specifieke bevolkingsgroep te zijn die voordeel haalt uit deze verordening. In 'Lessons From Living-Wage Campaigns', in: *Work and Occupations*, vol. 32 (2005) n° 4, 423-440 zoekt Stephanie LUCE naar een antwoord op de vraag of uit de beweging rond

de 'living-wage' lessen te trekken zijn voor de revitalisering van de arbeidersbeweging. Een speciaal nummer van *Industrial Relations*, vol. 44 (2005) n° 1 bevat zeven boeiende artikels, waaronder een algemene beoordeling door de bekende arbeidsecnoom Richard Freeman, die een globale evaluatie van tien jaar 'living-wage' maken. Chris GROVER, 'Living wages and the 'making work pay' strategy', in: *Critical Social Policy*, vol. 25 (2005) n° 1, pp. 5-27 vergelijkt op een kritische manier de 'living wage' met de alternatieve weg, die New Labour bewandelt om lonen boven de armoedegrens te tillen. Robert POLLIN, 'What is a living wage? Considerations from Santa Monica, CA', in: *Review of Radical Political Economy*, vol. 34 (2002), pp. 267-273 onderzoekt hoe het begrip 'living wage' lokaal door de betrokken bewegingen wordt ingevuld.

✓ Een aparte plaats op mijn boekenplank was gereserveerd voor items die ik bij gebrek aan beter 'uit het zicht, maar niet zonder verdere invloed' noemde. Ik heb dit label ingevoerd naar aanleiding van het overlijden van een van mijn oude meesters, Herman Deleecq. Even heb ik overwogen om een stukje aan hem te wijden in mijn eerstvolgende boekenplank. Uiteindelijk heb ik mij toch maar gehouden aan de mijzelf opgelegde stelregel om enkel 'buitenlanders' te behandelen. Maar al deed de gelegenheid zich voldoende keren voor – denk enkel maar aan John Rawls en Robert Nozick; of aan Robert Heilbroner en John K. Galbraith – het is er nooit van gekomen om een tussentiteltje 'ter nagedachtenis' in te voeren. Trouwens, er heeft zich feitelijk ook nooit een stapeltje gevormd. Het enige pakketje dat al een tijdje (sinds eind februari 2004 om precies te zijn) op die plaats van de bovenste boekenplank ligt, heeft betrekking op Paul Sweezy – voor vele jongeren (en ik vrees ook voor vele ouderen) wellicht een vergeten, ja zelfs onbekende naam.

Paul Sweezy was geboren op 10 april 1910 in New York City als de zoon van een Wall Street bankier. Hij studeerde af aan Harvard University in 1931 en studeerde daarna enkele jaren aan de LSE, waar hij onder invloed van Harold Laski in aanraking kwam met het marxisme. Terug in Harvard schreef hij een doctoraatsthesis met Joseph Schumpeter als promotor, maar verliet de universiteit op het einde van de Tweede Wereldoorlog wel beseffende dat zijn marxistische visie het erg onwaarschijnlijk maakte

dat hij ooit vast benoemd zou worden. En ondanks belangrijke benoemingen als gastprof aan prestigieuze universiteiten als Cornell, Stanford, Yale en Cambridge heeft Sweezy voor de rest van zijn leven nooit meer een voltijdse positie aan een universiteit gehad.

Waarom zoveel aandacht voor deze man? Ten eerste omdat hij in het prille stadium van mijn universitaire carrière een niet onbelangrijk rol heeft gespeeld. Toen wij in de tweede kandidatuur Pol & Soc een werk dienden te maken over een of ander aspect van de welvaartsstaat, beslisten twee vrienden-studenten en ikzelf om een confrontatie te organiseren tussen de 'gewone' theorieën over de verzorgingsstaat en drie boeken: *One-Dimensional Man* van Herbert Marcuse, *The New Industrial State* van John K. Galbraith en *Monopoly Capitalism* van Paul A. Baran en Paul M. Sweezy. (Terzijde dient opgemerkt dat onze prestatie een blijvende maar uitermate ambivalente indruk naliet op onze seminarieleider – Herman Deleecq.) Na *Monopoly Capitalism* heb ik me nog begeven aan de lectuur van Sweezy's *Theory of Capitalist Development* (1942) – een boek dat door velen tot op de dag van vandaag beschouwd wordt als het beste boek over marxistische economische theorie sinds Marx. Ik wist dat toen niet, maar er zijn nog indicaties waaruit blijkt dat ik meestal veel geluk had met de keuze van mijn lectuur.

Maar Paul Sweezy is vooral belangrijk omwille van de rol die hij heeft gespeeld in de ontwikkeling van een ernstig te nemen marxistisch geïnspireerd alternatief voor het (neo-)klassieke economische denken. Wie een grondig overzicht wil lezen van de bijdrage die Sweezy hieraan geleverd heeft, verwijs ik naar M.C. HOWARD, J.E. KING, The Economic Contribution of Paul Sweezy, in: *Review of Political Economy*, vol. 16 (2004) n° 4, pp. 411-456. Voor een meer algemene situering van de persoon – inbegrepen een reeks herinneringsboodschappen – van onder andere Ricardo Alarcon, voorzitter van het Cubaanse parlement, Samir Amin, Kenneth Arrow, Barbara Ehrenreich, John K. Galbraith, Pete Seeger, Shigeto Tsuru, Immanuel Wallerstein en een aantal anderen – lees best de bijdragen in het October 2004 nummer van de *Monthly Review*, het onafhankelijk socialistische tijdschrift dat Paul Sweezy (samen met Leo Huberman) in 1949 oprichtte en waarvan hij tot in maart 1997 editor was.

Ik wil me hier beperken tot één episode, die op zich niets met economische theorie van doen heeft. In 1954 – in volle McCarthy-periode – werd Sweezy als getuige gedagvaard door de New Hampshire Attorney-General. Hij beriep zich niet op het Fifth Amendment en verklaarde zich bereid te antwoorden op vragen over zichzelf en zijn ideeën over geweld. Maar, voegde hij hieraan toe, “I shall respectfully decline to answer questions concerning ideas, beliefs and associations... on the grounds that [the New Hampshire Subversive Activities Act] violates the First Amendment”. Op basis van deze verklaring werd Sweezy in de gevangenis gestopt. Uiteindelijk werd hij in beroep door het Supreme Court vrijgesproken. En deze uitspraak betekent tot op de dag van vandaag een belangrijk wapen in de strijd tegen de inperking van de vrijheid van meningsuiting.

Uitsmijter

Bon. Dat was het dan. Restjes van de bovenste boekenplank weggehaald en opgeborgen. Opdracht volbracht. Laatste Boekenplank afgewerkt – op een klein puntje na. Want het moet voor jullie, trouwe lezers, wel duidelijk zijn geweest. Ondergetekende had met de Boekenplank wel duidelijk een uit meerdere lagen bestaande verborgen agenda. Een van de sluiers heb ik hiervoor al opgelicht: zorgen dat er elementen van het debat in de anderstalige literatuur doorsijpelen in de discussie over de Vlaamse arbeidsmarkt.

Een ander objectief was ervoor te zorgen dat het economische discours over de arbeidsmarkt in Vlaanderen een betere voet aan de grond krijgt. Wellicht is het jullie wel opgevallen dat ik als socioloog voor het merendeel publicaties van economie of uit economische vaktijdschriften onder jullie aandacht heb willen brengen. Ik weet wel dat de uitspraak mij niet in dank zal worden afgenomen maar het tekort aan degelijke arbeidseconomisch onderzoek speelt het Vlaamse arbeidsmarktbeleid naar mijn gevoel al een hele tijd parten. Naar verluidt is onze Minister van Onderwijs en Werk een gelijkaardige mening toegedaan en zou hij graag zien dat er een duidelijker economische inbreng is in de opvolger van het Steunpunt WAV.

Goed zo, ben ik geneigd te zeggen – op voorwaarde dat het om goed arbeidseconomisch onderzoek

gaat en ik weet dat over deze kwalificatie grote twistgesprekken kunnen worden opgezet. Maar – met mijn excuses aan Gertrude Stein – zelfs al geldt dat ‘a rose is a rose is a rose’, voor ‘economie’ gaat deze uitspraak zeker niet op. En hier stoten we op de echte verborgen agenda van de Bovenste Boekenplank. Voor zover dat mogelijk was, heb ik altijd geprobeerd een goede mengeling te brengen van orthodoxe en heterodoxe analyses – om het vervolgens aan de lezer over te laten in de originele stukken na te gaan welke argumenten hem het meest overtuigen.

Vandaar nog een laatste poging in die zin.

Mijn allernieuwste aanwinst op de bovenste boekenplank is een boek van de Oxford econoom Andrew GLYN, *Capitalism Unleashed. Finance, Globalization, and Welfare*, Oxford University Press, 2006. Glyn beschrijft in dit boek de geschiedenis van de problemen waarmee de Europese, de Japanse en de Amerikaanse economieën in de tweede helft van de twintigste eeuw te maken hebben gehad. Het sterk empirisch gefundeerde verhaal dat hij schrijft zoekt naar een antwoord op de vraag: hoe komt het dat vandaag de vrije onderneming terug het heft in handen heeft, hoewel nog maar goed dertig jaar gelden dalende winsten en stijgende inflatie het lot van het kapitalistische bestel leek bezegeld te hebben? Welk antwoord Glyn op deze vragen geeft, weet ik nog niet. Het boek staat daarvoor nog niet lang genoeg op de boekenplank.

Maar één ding is wel al duidelijk: in de analyse van Glyn staan drie ontwikkelingen centraal. Ten eerste, de groei van de financiële sector (stijgende winstmarges, toename van de invloedssfeer en grotere invloed op alle aspecten van het economische leven) en de implicaties hiervan op de dynamiek en de stabiliteit van geavanceerde economieën. Ten tweede, de uitbreiding van de industriële capaciteit bij producenten in het Zuiden, die de competitiviteit van traditionele industrieën in het Noorden ondergraven heeft, maar de levensstandaard van werknemers in andere sectoren deed toenemen. Ten derde, de opkomst van nieuwe technologieën waarvan velen geloven dat ze de positie van de minst gekwalificeerden in de rijke landen ondermijnen. Deze drie belangrijke lijnen maken onvermijdelijk dat het conflict over de verdeling van de

geproduceerde rijkdom een centraal element van het probleem vormt.

Of dit soort diagnose te verenigen is met de theorie die ten grondslag ligt aan de meeste beleidsadviezen van de doorsnee arbeidseconoom durf ik te betwijfelen.

In een recent artikel – Andrew GLYN, David HOWELL, John SCHMITT, Labor Market Reforms. The Evidence does Not Tell the Orthodox Tale, in: *Challenge*, vol. 49 (2006) n° 2, pp. 5-22 – confronteren Glyn en twee Amerikaanse economen de stelling dat onflexibele arbeidsmarkten de meest belangrijke oorzaak zijn van de economische stagnatie en van de hoge werkloosheidsgraden met het beschikbare empirische materiaal. Ze doen dit, zeggen ze, omdat de meeste voorstanders van deze visie zich zo zeker tonen dat leken er gemakkelijk de conclusie zouden kunnen aan verbinden dat deze stelling algemeen aanvaard en onweerlegbaar is. In werkelijkheid, tonen Glyn, Howell en Schmitt, is de empirische basis waarop deze stelling rust flinterdun.

In het artikel uit *Challenge* waar ik hierboven naar verwijs, beperken Glyn, Howell en Schmitt zich tot het bespreken van twee ‘stylized facts’ die in dit de-

bat steeds weer opduiken. Het eerste bestaat uit een grafiek uit de OECD-publicatie *Implementing the Jobs Study*, waaruit een sterk verband zou blijken tussen een samengestelde indicator voor de mate van arbeidsmarkthervorming en structurele werkloosheid. Het tweede bestaat uit een grafiek uit een van de artikelen van Stephen Nickell. Hun conclusie is dat deze beide ‘feiten’ geen steun vinden eens men de empirische gegevens van naderbij bekijkt. Wie een uitgebreide versie van het artikel wil bekijken, verwijs ik naar Dean BAKER, Andrew GLYNN, David HOWELL, John SCHMITT, Labor Market Institutions and Unemployed. A Critical Assessment of the Cross-Country Evidence, in: David R. HOWELL (ed.), *Fighting Unemployment: The Limits of Free Market Orthodoxy*, Oxford University Press, 2005 (een downloadbare pre-finale versie van deze tekst is te vinden op het web via www.economics.ox.ac.uk/Members/andrew.glynn/nyc0703.pdf)

Vandaar Meneer de Minister: à la Glyn of à la Nickel – welk arbeidseconomisch onderzoek wensen wij?

Walter Van Trier